

Аб узнагароджанні Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР таварыша Міхаіла Іванавіча Калініна ордэнам ЛЕНІНА

За выдатныя заслугі ў справе будаўніцтва і умацавання Савецкай дзяржавы узнагародзіць Старшыню Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР таварыша Міхаіла Іванавіча Калініна ў дзень яго сямідзесяцігоддзя ордэнам ЛЕНІНА.

Намеснік старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Н. ШВЕРНИК. Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР А. ГОРКІН.

Масква, Крэмль. 19 лістапада 1945 г.

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БЕЛАРУСІ І УПРАВЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СНК БССР

№ 24 (547)

Чацвер, 22 лістапада 1945 г.

Цана 50 кап.

Перад пленумам Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР

У снежні склікаецца пленум Саюза Савецкіх пісьменнікаў Беларусі. Гэта—вялікая падзея ў нашым літаратурным жыцці. Упершыню пасля вызвалення Беларускай савецкай рэспублікі ад нямецка-фашыскай акупацыі, збіраюцца пісьменнікі, каб абмеркаваць шлях далейшага развіцця літаратуры. Пленум абмяркуе два пытанні — аб задачах літаратуры ў перыяд аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі і аб творчасці маладых пісьменнікаў.

Беларуская савецкая літаратура мае значныя поспехі. У перыяд Вялікай Айчыннай вайны нашы пісьменнікі з гонарам вырасілі тэаграфічныя задачы, якія перад імі стаялі. Яны, як верныя сыны сваёй радзімы, садзейнічалі перамозе над ворагам, узнімалі беларускі народ на бясплатную вайну з нямецкімі захопнікамі. У нас з'явіўся рад выдатных твораў, якія занялі пачэснае месца сярод буйнейшых твораў усеагульнай літаратуры.

Цяпер наступіў новы этап у развіцці літаратуры і ён патрабуе новага напружання сіл пісьменнікаў для адлюстравання велічы аднаўлення ў нашай краіне. Паказ гэтай перагоды будзе не менш складаным, чым паказ перагоды Айчыннай вайны.

Каб пісьменнікі справіліся з сваімі новымі задачамі, патрэбна шырокае разгортванне крытыкі і самакрытыкі, яснае ўсведамленне велічы задач, якія стаяць перад імі.

Патрэбна не супакойвацца на творчых поспехах, дасягнутых у перыяд Айчыннай вайны, а імкнуцца да новых вяршынь майстэрства.

У нас друкуецца яшчэ нямаля твораў павярхоўных, не перакананых, а то і проста малапісьменных.

Традыцыйныя вобразы дзядоў, схемы змагароў-парызан, абстрактныя і невыразныя вобразы партыйных кіраўнікоў—бытуюць у некаторых творах беларускай літаратуры.

Уражае і неаднолькавае асобою творцаў нашай літаратуры. Побач з рэчамі, якія стаяць нароўні лепшых здабыткаў усеагульнай літаратуры, мы сустракаем творы з усімі адзнакамі правінцыяльнай літаратуры, або эпigonскія перапыты больш сталых пісьменнікаў і паэтаў.

Асабліва важнай для беларускай літаратуры з'яўляецца задача выхавання маладых пісьменнікаў.

Аляксей Максімавіч Горкі на першым з'ездзе Саюза Савецкіх пісьменнікаў СССР гаворыў, што для такой краіны, як вялікая савецкая краіна, у нас мала пісьменнікаў. Гэта стасуецца і да Беларускай рэспублікі. Нам трэба нястомна працаваць над выхаваннем і вырошчваннем новых маладых кадраў літаратуры.

Партыя і ўрад асабліва клапаціцца аб вылучэнні маладых кадраў.

А між тым, справе вырошчвання маладых пісьменнікаў і Саюз Савецкіх пісьменнікаў Беларусі і рэдакцыі газет аддаюць мала увагі.

Маладому пісьменніку няма дзе атрымаць кансультацыю на свой твор. Такой кансультацыі не існуе ні пры Саюзе Савецкіх пісьменнікаў Беларусі, ні пры рэдакцыях нашых газет. Тым больш цяжка пачынаючаму пісьменніку атрымаць заўвагі на свой твор ад сталага, вопытнага майстра літаратуры.

Пленум Саюза Савецкіх пісьменнікаў Беларусі павінен будзе абмеркаваць і практычную дзейнасць свайго Праўлення. І тут будучы выяўлены оубнейшыя хібы. Праўленне за апошні час працавала вельмі слаба. Яно мала цікавілася творчымі пытаннямі—не абмяркоўвала новыя работы беларускіх пісьменнікаў, не аддавала патрэбнай увагі маладым пісьменнікам, не клапацілася аб матэрыяльна-бытавым уладанні літаратараў.

Задачы, якія стаяць перад Саюзам Савецкіх пісьменнікаў Беларусі — складаныя, але пачэсныя.

Дружная, згуртаваная вакол камуністычнай партыі і Савецкага ўрада, сям'я беларускіх савецкіх пісьменнікаў з гэтымі задачамі справіцца.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў БССР

У снежні—пашыраны пленум Праўлення

На апошнім паседжанні Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў было прынята рашэнне аб скліканні ў снежні чарговага пашыранага пленума Праўлення ССР. Перад днём пленума наступілі: 1) Аб задачах беларускай літаратуры ў перыяд аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі — доклад тав. М. Лынькова; 2) Аб творчасці маладых пісьменнікаў—доклад тав. Ц. Крыско і 3) Давыбары Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.

Для ўдзелу ў працы пленума запрашэцца рад беларускіх пісьменнікаў, якія цяпер знаходзяцца па-за Мінскам і ў радах Чырвонай Арміі, і пісьменнікі з орацкіх савецкіх рэспублік. Праўленне вырашыла таксама запрасіць на пленум групу перакладчыкаў. Для кіравання арганізацыйнай працай на скліканні пленума Праўленне саюза стварыла камісію, у саставу якой увайшлі Аляксей Стаховіч (старшыня), Цятрыс Броўка і Аляксей Кучар.

Вылучэнне кандыдатаў у састав акруговых выбарчых камісій па выбарах у Совет Саюза і Совет Нацыянальнасцей

Кандыдаты пісьменнікаў у выбарчыя камісіі

20 лістапада адбылося паседжанне Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў разам з актывам пісьменнікаў. На Праўленні аднагалосна было прынята рашэнне рэкамендаваць у састав Мінскай акруговай камісіі па выбарах у Совет Саюза тав. Лынькова Міхаіла Ціханавіча, а ў састав акруговай камісіі па выбарах у Совет Нацыянальнасцей—тав. Скурко Яўгена Іванавіча (Максіма Танка).

Народны артыст БССР Ул. Уладзімірскі—кандыдат у акруговую выбарчую камісію

На сходзе калектыва Беларускага Дзяржаўнага тэатра імя Янкі Купалы абмяркоўвалася пытанне аб вылучэнні кандыдата ў састав Мінскай акруговай камісіі па выбарах у Совет Саюза. Сход, па прапанове артыста Бірылы, рашыў рэкамендаваць тав. Уладзімірскі Уладзімера Іосіфавіча ў састав Мінскай акруговай камісіі па выбарах у Совет Саюза.

За высокае мастацкае майстэрства

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР прысвоена званне заслужанага артыста БССР тав. Дрэчму Сямену Вульфавічу — салісту балета Беларускага Дзяржаўнага ордэна Ляна Вялікага тэатра оперы і балета. За высокае мастацкае майстэрства ў развіцці опернага мастацтва Беларускай ССР Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР прысвоена званне заслужанага артыста БССР тав. Пакроўскаму Барысу Александравічу — ржысёру Беларускага Дзяржаўнага ордэна Ляна Вялікага тэатра оперы і балета.

За шматгадовую дзейнасць па развіцці мастацкага майстэрства ў галіне савецкага тэатральнага мастацтва Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР прысвоена званне заслужанага дзеяча мастацтва Беларускай ССР тав. Нікалаеву Сяргею Філіпавічу—галюбнаму мастаку Беларускага Дзяржаўнага ордэна Ляна Вялікага тэатра оперы і балета.

МІХАІЛ ІВАНОВІЧ КАЛІНІН

Паездкі М. І. Калініна у Беларусь

У сувязі з 70-годдзем з дня нараджэння Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР тав. М. І. Калініна ў ўрадавай бібліятэцы арганізавана выстаўка, прысвечаная жыццю і рэвалюцыйнай дзейнасці Міхаіла Іванавіча. Тут прадстаўлены шматлікі гістарычныя дакументы, якія расказваюць аб неаднаразовых паездках М. І. Калініна ў Беларусь.

У 1919 годзе, у часе свайго паездкі на Заходні фронт, тав. Калінін быў у Віцебску, Оршы, Магілёве, Бабыруйску, Гомелі, Жлобіне і іншых гарадах рэспублікі, якія знаходзіліся тады пад непасрэдным ударам ворага. Міхаіл Іванавіч выступаў на масавых агульнаграмадзянскіх і чырвонаармейскіх мітынгах, наведваў значную колькасць сельскагаспадарчых комун і саўгасаў Беларусі.

Цягнік «Кастрычніцкая рэвалюцыя», на якім рабіў сваю паездку Старшыня Усерасійскага Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта М. І. Калінін, насельніцтва сустрэкала з вялікай радасцю. Прыезд Міхаіла Іванавіча ў Бабыруйск, дзе ён выступаў на васьмі мітынгах, выклікаў вялікі ўздым сярод працоўных. Таксама тав. Калінін наведваў будуючы Гарабавіцкую воласць, дзе правёў двухгадзінную гутарку з сялянамі.

На выстаўцы ёсць доклад Міхаіла Іванавіча Калініна на шостым Усебеларускім Надзвычайным З'ездзе Саветаў у 1924 годзе ў Мінску, і прамова яго на юблейнай Сесіі Цэнтральнага Выканаўчага Камітэта Беларускай ССР у 1935 годзе. (БЕЛТА).

Выстаўкі ў Гомелі

У гомельскіх бібліятэках арганізаваны спецыяльныя выстаўкі, якія адлюстравваюць творчасць Льва Нікалаевіча Галстога. На выстаўках прадстаўлены лепшыя творы пісьменніка: «Ванна

мір», «Анна Карэніна», «Уваскрэшанне» і іншыя. Апошняя бібліятэка арганізавала вечар, прысвечаны творчасці Галстога. Такія-ж вечары адбыліся на многіх прадпрыемствах горада.

Верны паллечнік Леніна і Сталіна

Сёння спаўняецца 70 год Міхаілу Іванавічу Калініну—выдатнаму дзяржаўнаму дзеячу нашай краіны, вернаму паллечніку Леніна і Сталіна, кіраўніку Вярхоўнага ордэна Савецкай дзяржавы, якога горада любяць усе працоўныя горада Савецкага Саюза разам з большасцю партыі з шчырай і глыбокай повагай, дэла і сардэчнага вітаюць Міхаіла Іванавіча Калініна, як аднаго з відных арганізатараў і будаўнікоў камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, як дзяржаўнага дзеяча ленынска-сталінскага тыпу, чье заслугі перад Радзімай вялікія і поўныя вялікага значэння.

Партыя Леніна—Сталіна доўгімі годамі рэвалюцыйнай дзейнасці выкавала новы і гісторыі тып дзяржаўнага дзеяча. Ён склаўся ў суровы шале большасці работы, у гучны працоўны час; ён выкрываўся ў многіх выпрабаваннях нашага гістарычнага шляху. У такім новым дзяржаўным дзеячу, ленынска-сталінскага тыпу, знайшоў сваё выразнае характар нашай камуністычнай дзяржавы з яго разгортваннем, наступным дэмакратызмам, дзе служыць народу—значыцца ўмацоўваць і ўзвышаць Савецкую дзяржаву. Міхаіл Іванавіч Калінін—дзяржаўны дзеяча ленынска-сталінскага тыпу.

Усё свядомае жыццё М. І. Калініна было аддадзена рэвалюцыйнай барацьбе за справу рабочых і сялян у радах першых Леніна—Сталіна.

Яго крыхалічкая асоба, выдатная здольнасць, вялікі жыццёвы вопыт, глыбокая пранікнёнасць высуваюць яго ў лідэраў рабочага класа, у лідэраў барыбарства, хто рызям з італьянскімі і Сталінамі і пад іх кіраўніцтвам будзе большасцю партыі, дэмакратыя перамогі рабочага класа, прысутнасць стварэння Савецкай дзяржавы. У сакавіку 1919 года, шэсць смерці Я. М. Сярдлова, Усерасійскі Цэнтральны Выканаўчы Камітэт Савету па прапанове Уладзімера Ільіча Леніна

аднагалосна выбірае М. І. Калінін Старшыня УЦДК. Да таго часу М. І. Калінін, як адначасу ў. І. Ленін, аднаў у сабе жыццёвы вопыт і знаёмства з жыццём сярэдняга сялянства, дваццацігадовую партыйную работу, умелнае паддаходзіць да шырокіх выстоў працоўных мас. «вось чаю, — гаворыць Ленін на паседжанні УЦДК 30 сакавіка 1919 г., — кандыдатура такога таварыша, як тав. Калінін, павінна-або аднаць нас усіх».

Ад таго дня пачалася велізарная работа М. І. Калініна па стварэнню і умацаванню магутнасці нашага савецкага ладу, у якога ён прымуў сабе, як стонка, наступдоўны і верны паллечнік Леніна і Сталіна. Рысла і мацнела наша краіна, народы нашай Айчыны згуртаваліся ў валодкі Савецкай Саюз, усё больш разнастайны і складаныя рабыліся чунныя вярхоўных ордэнаў дзяржавы, але ўзнімае волю савецкага народа М. І. Калінін выбіраўся галавой гэтых ордэнаў: з 1925 года — у якасці Старшыні ЦВК Саюза ССР, а з 1936 г. — у якасці Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР.

Звыш дваццаці шасці год стаіць Міхаіл Іванавіч на чале Савецкай рэспублікі, узначальваючы вярхоўныя органы Савецкай дзяржавы. Па гэтым пасту М. І. Калінін заўсёды быў верным выканаўцам волі партыі Леніна—Сталіна, справядным і беззаганым служыцеlem народа. Доўгімі годамі нястомнай і плённай дзейнасці М. І. Калініна былі вызначаны прысвечаны служэнню справе умацавання саюза рабочых, сялян і інтэлігенцыі нашай краіны, справе замацавання сталінскай дружбы паміж народамі Савецкага Саюза. На гэтым роўне па ўзмацненню і ўзвышэнню Савецкай дзяржавы Міхаіл Іванавіч Калінін заслужыў глыбокую павагу ўсёй большасцю партыі і гарачую любоў працоўных нашай краіны.

Вернаму паллечніку Леніна і Сталіна Міхаілу Іванавічу Калініну

Дарогі Міхаіл Іванавіч! Цэнтральны Камітэт Усеагульнай Камуністычнай партыі (большэвікоў) і Совет Народных Камісарат Саюза ССР сардэчна вітаюць Вас у дзень Вашага сямідзесяцігоддзя.

Савецкі народ высока ацэньвае Вашы заслугі перад Радзімай, як аднаго з выдатных арганізатараў і будаўнікоў Камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы. Усё свядомае жыццё—Больш 50 год — Вы аддалі рэвалюцыйнай барацьбе за справу рабочых і сялян. Вы былі заўсёды стойкім наступальнікам і верным паллечнікам Леніна і Сталіна.

Больш дваццаці шасці год Вы з'яўляецеся кіраўніком вярхоўнага органа Савецкай дзяржавы. Знаходзячыся на гэтым пасту, Вы ўсе гэтыя год адда-

лі свае сілы, веды і багаты жыццёвы вопыт рэвалюцыйна-большэвіцкай справе умацавання саюза рабочых, сялян і інтэлігенцыі, замацавання дружбы паміж народамі Савецкага Саюза. На гэтай рабоце па ўзмацненню і ўзвышэнню Савецкай дзяржавы Вы заслужылі глыбокую павагу ўсёй партыі і гарачую любоў працоўных нашай краіны.

У Вашай асобе партыя большэвікоў, народы Савецкага Саюза ушаноўваюць сёння дзяржаўнага дзеяча ленынска-сталінскага тыпу, прычынопага, простага і сардэчнага, роднага шырокім масам савецкіх рабочых, сялян і інтэлігенцыі.

Ад усея душы жадаем Вам, дарогі Міхаіл Іванавіч, шмат гадоў здароўя для плённае работы на карысць нашай Вялікай Радзімы.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ УСЕАГУЛЬНАЙ КОМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ (Большэвікоў).

СОВЕТ НАРОДНЫХ КАМИСАРАТ САЮЗА ССР.

Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік таварышу Міхаілу Іванавічу Калініну

Дарогі Міхаіл Іванавіч! Прэзідум Вярхоўнага Савета Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік шле Вам, вернаму паллечніку Леніна і Сталіна, кіраўніку вярхоўнага органа Савецкай дзяржавы, у дзень Вашага сямідзесяцігоддзя, сваё гарачае прывітанне. Больш шістдзесці гадоў свайго жыцця Вы самааддана служылі нашаму народу. На працягу звыш чверці стагоддзя, будучы кіраўніком вярхоўнага органа Савецкай дзяржавы, Вы працуеце, не пакладаючы рук, над умацаваннем Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

Ваша дзяржаўная дзейнасць, нястомная праца па выхаванню народных мас у духу ідэй Леніна—Сталіна, шчыльная сувязь з рабочымі, сялянамі і інтэлігенцыяй нашай краіны, Ваша мудрасць, даступнасць і пранікнёная прастата адабылі Вам любоў і глыбокую

павагу ўсіх народаў нашага шматнацыянальнага Савецкага Саюза.

У дні Вялікай Айчыннай вайны Ваш голас палымнага патрыёта дзятку народы нашай Радзімы на непрымырлівае змаганне з зяклітым ворагам.

І цяпер, калі наша краіна здабыла перамогу, Ваш вялікі дзяржаўны і жыццёвы вопыт будзе для народаў Савецкага Саюза неацэннай дапамогай у вырашэнні задач, якія стаяць перад імі—хутэйшага аднаўлення разбураных ворагам гаспадаркі і культуры і далейшага замацавання магутнасці нашай Савецкай дзяржавы.

Прэзідум Вярхоўнага Савета Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік жадае Вам, дарогі Міхаіл Іванавіч, здароўя і сілы на шмат гадоў для далейшай плённай дзейнасці на карысць народаў нашай Радзімы.

ПРЕЗІДУМ ВЯРХОЎНАГА СОВЕТА САЮЗА СОВЕЦКИХ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ РЕСПУБЛИК

Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік таварышу Міхаілу Іванавічу Калініну

Цэнтральны Камітэт Камуністычнай партыі (большэвікоў) Беларусі і Совет Народных Камісарат Беларускай ССР горада вітаюць Вас, вернага паллечніка Леніна і Сталіна, выдатнага дзеяча камуністычнай партыі і Савецкай дзяржавы, у дзень Вашага сямідзесяцігоддзя.

Беларускі народ ніколі не забудзе Вашую вялікую работу па стварэнню і замацаванню Беларускай Савецкай

Соцыялістычнай Рэспублікі. У Вялікую Айчынную вайну Вы аказалі неацэнную дапамогу беларускаму народу ў яго барацьбе з нямецка-фашыскамі захопнікамі. У годы мірнага оудаўнення Вы ўдзялялі і прадуліцеце пастаянную клопату аб эканамічным і культурным развіцці Савецкай Беларусі.

Жадаем Вам, дарогі Міхаіл Іванавіч, здароўя і далейшай плённай работы на карысць нашай любімай Радзімы.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КОМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ (Большэвікоў) БЕЛАРУСІ.

СОВЕТ НАРОДНЫХ КАМИСАРАТ БЕЛАРУССКОЙ ССР.

У адной сваёй выдатнай прамоўе М. І. Калінін іржа выказаў сэнс усёго свайго жыцця ў вельмі кароткіх словах: «Уся гісторыя майго жыцця—сказаў ён,—а па сутнасці і ўся гісторыя роўнача класа вывульцеца ў тым, што мы жылі і змагаліся над кіраўніцтвам Леніна—Сталіна».

Давяр, аўтарытэт і любоў, якія зарэкаваліся М. І. Калінін у савецкім народе, званыя тым ольскім талентам і шырокім дзяржаўным умеленнем, з якім ён прыводзіў у жыццё вялікія ідэі Леніна—Сталіна, бавяў праграму камуністычнай партыі. Ідэйная і маральная сіла палкага пераканання напавяне усю дзейнасць, усе выступленні М. І. Калініна. Вучэнне марксізма-лэнінізма, глыбокім і яркім прапагандастам якога заўсёды выступае наш ююляр, натхняе і нібы робіць яго душу маладзёвай.

«Мы вучымся марксізму-лэнінізму не для таго, каб ведаць яго фармальна, як раней вучылі катэхізіс. Мы вучымся марксізму-лэнінізму, як метаду, як інструмент, пры дапамозе якога мы прывяліма выначым нашы палтычныя, грамадскія і асабныя паводзіны», — гаворыць М. І. Калінін. Ён сам дае ўзор такіх паводзінаў, калі ідэі Леніна—Сталіна роўнача непадакуным сумленнем чалявек.

Найвялікшы гений вядзе савецкі народ да перамогі камуністычных ідэй, натхняючы усіх смелых і стонкіх барыбарства за справу лэнінізма, натхняючы усіх перадавых, актывных будаўнікоў сацыялістычнай дзяржавы. З найвялікшай любоўю гаворыць М. І. Калінін аб правадуру савецкага народа:

«Таварыш Сталін заўсёды ўзначальваў і ўзначальвае тых, хто не баіцца бурь, хто моцна трымаецца за руль, смела ржа хвалі і ўпэўнена ідзе да комунізма. І воль таму ўсё актывнае, перадавое, маладое, што рвецца да барацьбы за камунізм, імкннцца да яго».

Слова М. І. Калініна, заўсёды простае, аразумелае, поўнае розуму і думкі, поўнае шырокага разумення людзей і тада, якія стаяць перад імі, смалюць і

дзелавіта накіроўвае энэргію працоўна мас у дэспраўнае рэшыцца. Выступленні і прамоўы М. І. Калініна злучаюцца ўзорам кіраўніцтва масамі, з імкімі Іванавіч выдувае і надытрывае шырокую, шчыльную і дэспрувую сувязь.

Гісторыю будаўніц магутнасці Савецкай дзяржавы, М. І. Калінін свам аўтарытэтам і энэргій садэснае высокаму маральнаму узроўню савецкага народа, з горадсцю гаворачы аб трываласці і ўстойлівасці савецкага ладу, Міхаіл Іванавіч сфаў: «Савецкі лад, зладзіты потам і крывёю людзей, даруе кожнаму народу нашай краіны... І ў аснове нашай перамогі над ворагам ляжыць не толькі чысты матэрыяльна парадку, важнішым састаным элементар у нашу перамогу ўвоўдуць ленынска-сталінска нацыянальная палтыка і наша савецкая дзяржаўная сістэма».

Савецкая дзяржаўная сістэма выйшла пераможцай у жорсткай гістарычнай оонцы. Будаўніцтва, умацаванню і ўзвышэнню гэтай дзяржаўнай сістэмы М. І. Калінін прысвядуць оольш чверць стагоддзя напружанай працы.

Савецкі народ, партыя большэвікоў, наша дзяржава высока цэнзьяць заслугі Міхаіла Іванавіча Калініна перад Айчынай Радзімай узнагародзіла яго званнем Героя Соцыялістычнай Працы. Ордэнам Леніна яна адзначае 70-гадовую ююлей выдатнага дзяржаўнага дзеяча нашай краіны. Вітаючы у гэты дзень ююляра, Цэнтральны Камітэт ВКЦ(о) і Совет Народных Камісарат СССР у звароце да вернага паллечніка Леніна і Сталіна—М. І. Калініна адзначаюць яго заслугі, як «дзяржаўнага дзеяча ленынска-сталінскага тыпу, прычынопага, простага і сардэчнага, роднага шырокім масам савецкіх рабочых, сялян і інтэлігенцыі».

Разам з партыяй і ўрадам народы Савецкага Саюза ад усёй душы жадаюць дарогаму Міхаілу Іванавічу Калініну многі год здароўя для плённай работы на карысць нашай Вялікай Радзімы!

(Перадаеь артыкул «Ізвестыя» № 20 лістапада).

ГЕНІЯЛЬНЫ МАСТАК СЛОВА

(Да 35 гадавіны з дня смерці Л. Н. Талстога)

СЦЭНІЧНАЯ ДЭТАЛЬ

У. НЯФЁД

20 лістапада 1910 года скончыў свой доўгі жыццёвы шлях адзін з выдатных прадстаўнікоў рускай класічнай літаратуры — Леў Нікалевіч Талстой.

Вестка аб смерці Талстога хутка разнеслася па ўсёму свету, а станцыя Аставава зрабілася цэнтрам увагі ўсяго культурнага чалавечтва.

Памёр Леў Талстой, — пісаў Горкі — Атрымаў тэлеграма, і ў ёй звычайнымі словамі сказана — скарэй.

Гэта ударыла ў сэрца, зарой я ад крыўды і тугі, і вось цяпер, у нейкім непалаво вар'яцкім стане, уяўляю яго сабе, як ведаў, бачыў, — да большага гаварыць аб ім... Пешкін і ён — нічога больш влікаснага і даражэйшага для нас...

Жыццё Л. Н. Талстога было доўгім. Вялікім быў яго літаратурны ўклад на працягу больш за палову стагоддзя, ды ён не спыняецца і аж сённяшні дзень. Выдатны мастак-рэаліст што стварыў гістарычны карціну рускага жыцця, Талстой узяў на вялікую вышыню сусветнае значэнне рускай літаратуры.

Дзякуючы дэянасці Талстога, руская літаратура зрабіла, на словах Ляніна, крок наперад у мастацкім развіцці ўсёй чалавечтвы.

«Якая глыба, гэта Які магучы чалавечыня! Вось гэта, бачыце, мастак, — гаварыў В. І. Ленін М. Горькаму. — І, вядома, што нічога кудова? Да гэтага графа сапраўднага мужыка ў літаратуры не было...»

— Каго ў Еўропе можна паставіць побач з ім?

— Сам сабе адказваў: — Німа каго.

Уладар глыбокай думкі і мастак, змаргар за сапраўды народнае мастацтва Талстой адлюстравані ў сваіх творах найбольш характэрным рысам сваёй эпохі, найбольш глыбока супярэчнасці свайго часу.

Тым самым ён здолеў знізіць на вышыню мастацкага майстэрства і заняць адно з першых месцаў у сусветнай літаратуры.

Эпоха, калі жыў і тварыў Талстой, вызначалася двума выдатнымі датамі ў гісторыі грамадскага развіцця Расіі: 1861 годам, калі было знішчана прыгоннае права, і 1905 годам першай рускай рэвалюцыі. Гістарычны асаблівасці гэтага перыяду былі асноўным асяродкам творчасці Талстога.

Паміж гэтымі датамі ляжыць амаль поўстагоддзя карынай лямкі феадалічных адносін у Расіі, перыяд наступу капіталізму і падрыхтоўкі першай рускай рэвалюцыі.

Старая патрыярхальная Расія пасля 1861 года, пад ударам капіталізму, хутка разбуралася; ламалася стоголоўная грамадская адносіны старога патрыярхальнага ладу, саступаючы месца новым адносінам, што нарадзілі капіталізм. «Сяньня галадалі, вымралі, кабілі, як ніколі раней, і беглі ў гарады, пакідаючы авяло. Умоўлена будавалі чыгуны, фабрыкі і заводы, а злучылі «станінай працы» абдзіеліны селяніны. У Расіі развіваўся бунны фінансавы капітал, бунны гандаль і прамісловасць» (Лянін). Сам Талстой вельмі добра адчуваў пераходны характар перыяду, які надышоў пасля 1861 года. Лянін усмяянае словы Канстанціна Левава ў «Аніе Карэніна» аб тым, што ў Расіі ўсё «перамянілася і толькі ўладжываецца»: «яшчэ сабе ўважыць, — гаворыць Лянін, — больш траіную характарыстыку перыяду 1861—1905 гадоў».

У гэту пераходную эпоху і выраіс і аформіўся талент Талстога. «Вось гэта хуткае, цяжкае, вострае знішчэнне ўсіх старых «асноў» старога Расіі і адлюстравалася ў творах Талстога-мастака, а поглядах Талстога-мысліцеля».

«Крытыка Талстога, — пісаў Ленін, — таму вызначалася такой сілай пацучыня, такой палымінацыя, перакананасцю, свежасцю, шчырасцю, бесстрашнасцю і імкненні «адыйсць да караня», зняйсць сапраўдную прычыну няшчасна мас, што гэта крытыка сапраўды адлюстравала пералом у поглядах мільянаў селяня, якія толькі што выйшлі на волю з-пад прыгону і ўбачылі, што гэта воля азначае новыя жахі разбурэння, галаднай смерці, бяздомнага жыцця сярод гарадскіх «хатроўняў» і г. д. Талстой адлюстравані іх настрай гэтак правільна, што сам у сваё вучэнне ўносіць іх наўнясць, іх адыход ад палітыкі, іх містыцызм, жаданне адыйсці ад света «несуспраўдлівасці злу», бесцельнасць праекцыя на адрасу капіталізму і «ўладу грошай». Пратэст мільянаў селяня і іх распач — воль што злілося ў вучэнні Талстога».

У сваім гарачым выкрыціі тагочаснага ладу Талстой выказаў настрай наўняга патрыярхальнага селяніна; яго псіхалогія ён пераняў і сваю крытыку, у сваё вучэнне. Але рэакцыяныя ідэі Талстога, яго задуму сутыкнуліся пры адзясненні з вялікім мастацкім генам Талстога-рэаліста. І адсюль тья супярэчнасці, якія праходзяць праз уся творчасць Талстога.

Лянін, ашыняваючы значэнне Талстога, як геналянага мастака, які даў «не толькі непарушаным маладзі рускага жыцця, але і перахласна твары сусветнай літаратуры», падкрэсліваў «незвычайна разькі» супярэчнасці яго творчасці.

«З аднаго боку, бялізатася крытыка капіталістычнай эксплуатацыі, выкрыціе ўрадавага прыгону, камедыі суда і дэспатызму кіравання, раскрыціе ўсёй глыбіні супярэчнасцяў паміж рэстам багачыня і заваёвамі цывілізацыі і ростам галечы, здзіцэласці і пакутаў рабочых мас; з другога боку — «юродзіваа проповедь» «несуспраўдлівасці злу» — гвалтам, адзін з самых агідных рэчаў, якія толькі ёсьць на свеце, імяна: рэлігі, імкненне паставіць на месца папоў на казёнай пасадзе, папоў па маральнаму перакананню, г. зн. культываванне самай дзікай і таму асабліва агіднай папоўшчыны» (Лянін).

Ідэя-творчая эвалюцыя Талстога, якая разгарнулася на працягу вялікага прамежка часу і а'ўляецца яркім сведчаннем таго, які пры ёй складалася і шматграннасці існуючых пошукаў Талстога асноўным, вядучым для мастака-філосафа пытаннем жыцця, было пытанне праўды жыцця, таюка ўладанна света, калі «вочыцца» законы, што няўхільна прыносіць з сабой пакуты мільянам працоўных мас, былі-б немагчымым.

Ужо ў першы перыяд сваёй творчай дэянасці, выступаючы ў якасці аўтара трылогіі, гэтай неміручай мастацкай споведдзі маладога праўдзювакідыка, Талстой раскрылае перад намі тую глыбокую трывогу, якая часамі ахоплівае і розум і сэрца яго, калі ён сутыкаецца з такімі супярэчнасцямі жыцця, які багачыня і гультайства адных і беднасць і галечыя другіх.

Ужо ў «Дзяцінстве», «Маленстве» і «Юнасці» (1852—1856) Талстой выступае, як пісьменнік жыццёвай праўды, як самабытны мастак вялікай сіды.

«Дзяцінства», «Маленства» і «Юнасць» робяць уражанне сваім праўдзівым адлюстраваннем жыцця і глыбокім пранікненнем ва ўнутраны свет герояў.

Праўды грандзіёзную народную запяю «Вайна і мір». Тое, што ў трылогіі і «Раніца памешчыка» праргула, як голас сумленна пана-арыстакрата, а ў «Казака» і ў «Севастопальскіх апавяданнях», які імкненне да народа, тут, у «Вайне і міры» атрымала сваё далейшае развіццё і паглыбленне.

Раман «Вайна і мір» — выдатны твор сусветнай літаратуры. Па шырыні абхону гістарычных падзей, па яркасці і праўдзінасці мастацкіх вобразаў гэты раман не мае сабе роўнага ў сусветнай літаратуры.

Глыбокая любоў да народа выношае амест і характар усёй гэтай грандзіёзнай эпапеі. З вялікай сілай і майстэр-

ствам за яго пакорнасць і сціпласць, за яго рэлігійную веру ў міласць тварна, вярнуле аўтара «Вайны і міра», як філосафа, які па сваіх перакананнях стаяў на пункце погляду патрыярхальнага селяніна.

У наступны перыяд сваёй творчай дэянасці Талстой яшчэ больш раскрылае ўнутраныя супярэчнасці сваё тварчасці. Крытыка дэяржывы і грамадства ўзрастае яшчэ больш, а крытыка капіталістычнага света дасягае сваёй граніцы і побач з гэтым прапаведуюцца самае агіднае зло — папоўшчыня.

Раман «Анна Карэніна», які па «праўду займае месца побач з «Вайнай і Мірам», гучыць, як няшчадны прысуд дваранска-буржуазнаму свету. Трагічная катастрофа Анны Кладзеца ганейным кілямном на свет дваранска-буржуазнай Расіі, дзе жыўчы пацучыні павінны саступіць месца хлуені, падману і дзе лануці «законанага сужыцця» забуржуазнага селяніна, які намагаецца быць прэ'ерарам, — з'яўляецца не толькі адмаўленнем бюракратычнага света, але гаворчыць значна больш аб тым, як людзі, што трапляюць у бюракратычную машыну, ніўхільна паддаюцца маральнаму вынішчэнню і ў іх гінуць усёякі рэшткі жыўчых чалавечых пацучыняў.

Нарэшце, у рамане «Уваскрэшанне» Талстой выступае з вялікім абурэннем супроць пасабных бакоў капіталістычнага грамадства, супроць «камедыі» суда і дэяржыва кіраваньня, супроць казёнай працы і турэмных прац, супроць усяго паліцэйскага і бюракратычнага апарата.

Гісторыя Кашчына Маслава, якая па віне пана-арыстакрата Нехлюдава апынулася на самым дне жыцця — гэта абвінавачанні акт, выклік, што кінуў Талстой дваранска-буржуазнай дэяржыве.

Раман «Уваскрэшанне» з'яўляецца вяршыняй крытычнага рэалізму ў рускай літаратуры. Разам з тым, у гэтым рамане правільна і слаба бакі Талстога-філосафа «неспраўдлівасці злу». Да рэлігіі ўсёуважлівай любові і «несуспраўдлівасці злу» прыводзіць ён і галоўнага героя рамана — Нехлюдава.

Але Талстой не маўчаў і пасля «Уваскрэшання».

У апошнія годы жыцця ён выступіў з вострым і рашчым пратэстам-артыкулам «Не магу маўчаць» (1908 г.) супроць сталінскага тэрору. У гэтым артыкуле ён адкрыта называў царскіх кіравнікоў катамі. Але гэта, вядома, не было адмаўленнем ад той філосафіі «неспраўдлівасці злу», якой Талстой заставаўся верным аж да апошніх дзён свайго жыцця.

Пра Талстога Ленін гаворыць: «Выкрыціе капіталізму і бедстваў, які ён чыніў масам, сумяшчалася з зусім апатычным адносінам да той усясветнай вызваліцель барацьбы, якую вядзе міжнародны сацыялістычны пролетарыят».

Аднак, Талстой — гэта мастак глыбока жыццёвай праўды. І гэта даю яму магчымасць правільна адчуць і дух народных воляў і праўдзіва паказваць герызм народа ў мастацкіх творах.

Талстой — выдатны мастак-псіхолог. Ён ністима наглядна за чалавекам і па-за ягонай увагаю не заставаўся ніякой гест, усмешка, рух. Па вядомаму вызначэнню Чэрнышэўскага, Талстой — мастак «дыялектычнай душы», але ён такі-ж падоўны мастак дыялектыкі знешняга і ўнутранага, у кожнай рысе знешнасці ён выяўляў не ўнутраны змест і сэнс.

Талстой малаваў чалавека з яго, як быццам, зноўчы зноўдзеным унутраным светам, які залежаў ад таго вялікага грамадскага света, дзе ён жыўчы і дзейнічае. Гэта і надае вобразам Талстога поўную, глыбокую жыццёвасць, што вядучае яго, як мастака-псіхолога сусветнай літаратуры.

Талстой — надзвычайны пейзажыст. Трэба было сапраўды глыбока разумець і любіць прыроду, каб апісваць ён гэтак замілавана, як рабіў Талстой.

Сам пісьменнік аб гэтай любові вяртаў да прыроды гаварыць: «Я люблю прыроду, калі яна з усім бачым абкружае мяне... калі я не адны замілаваны і ўрадаваны прыродай, калі навокал за гудуць і мітусяцца мільяды жыўчых стварэнняў... паюцца кароўкі, усюды навокала плюць птушкі, калі тое-ж самае паветра, якім вы дыхаеце, стварае глыбокі блакіт бласкочага неба!»

«Талстой глыбока натхняўся ён з надзвычайнай паўнотай увасабляе ў сваёй душы ўсе асаблівасці складанай рускай псіхікі; у яго ёсьць бунны разгал Ваські Булаева і пікаў удумлівасць Нестара-летаніца, у ім гарыць фантазій Авакума, ён скептык, як Чадаеў, паэт не менш, чым Пушкін і г. д. узмунь, як Герцэн, — Талстой гэта цэлы свет», — так пісаў пра яго Горкі.

Л. Н. Талстой працягу вялікае жыццё, поўнае шуканняў і творчасці. Сучаснік Пушкіна і Гогаля, Лермантава і Некрасава, Чэрнышэўскага і Шчэдрына, удзельнік Крымскай вайны і сведка буржуазных рэформ 1861 года, ён дажды да пачатку нашага стагоддзя і быў сучаснікам Горькага і Чэхава, сведкам першай рускай рэвалюцыі.

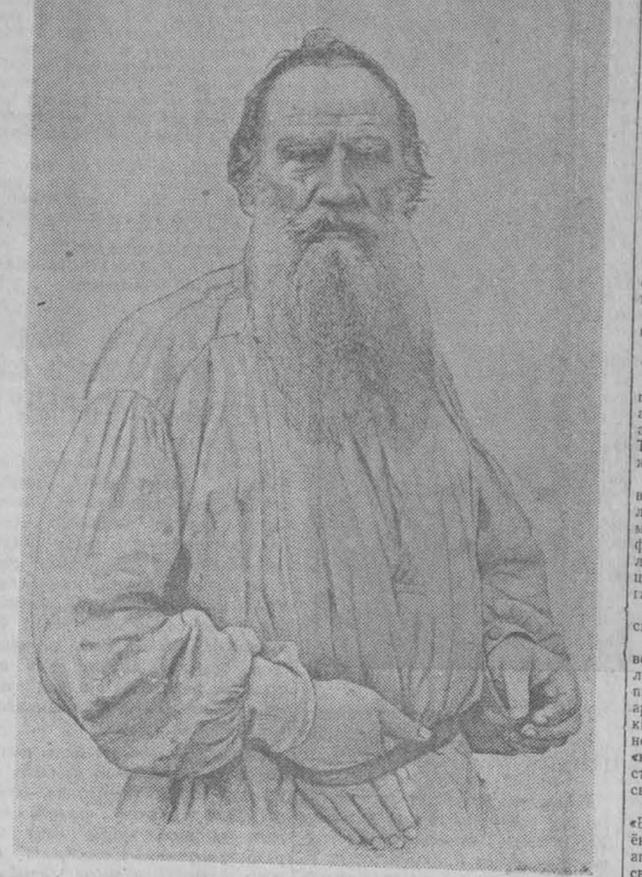
В. І. Ленін выключна высока паніў мастацкі генаў Л. Н. Талстога. Ён гаворыў пра Талстога, які пра «геналянага мастака», які стварыў «перакласна твары сусветнай літаратуры». Ён гаварыў аб ім, як аб надзвычайным рэалісце, які зрываў «усе і ўсялякія маскі». Ён гаварыў пра тое, што творчасць Талстога была «крокам наперад у мастацкім развіцці ўсёго чалавечтва».

Генаў Талстога зрабіў вялікі ўклад на рускую і сусветную літаратуру. Уплыву Талстога адлучы на сабе такія мастакі, як Ромэн Ралап, Анатоль Франс, Апыр Вар'юс. Яго плёны ўплыву адчуваецца і ў творах выдатных савецкіх пісьменнікаў — А. Фалзеева, М. Шалахава і др.

Л. Н. Талстой застаецца для нас адным з самых дарагіх перлаў у сусор'і рускай літаратуры.

А. М. Горкі зусім справядліва сказаў пра яго: «Німа чалавека больш вартага імя гена... Які надзвычайны чалавек жыўчы на зямлі... Чалавек чалавечтвы!»

У гэтай ашыцы голас Горькага эліваецца з голасам вялікага Ляніна, які высока ашываў бессмыртным генаў мастака Талстога.

Л. Н. ТАЛСТОЙ

Кожны з гэтых герояў глыбока індывідуальны, непаўторны і адначасова тыповы для грамадскіх умоў таго часу.

Апісваючы даяцінства сваёх герояў, пісьменнік паказваў, які навакольны свет жабраўчы і несправядлівае жыццё. «Вы багатыя — у вас ёсьць Пятроўскае, а мы бедныя — у матулькі нічога няма», — гаворыць Кашчына, які жыўчы са сваёй маці ў маітку Ірпенячых.

І гэтыя словы робяць пераворот у дзіцячай галове Ніколенкі, яны прыводзяць яго да глыбокіх высноў і сур'езных сацыяльных абавуляньняў.

Трылогія Талстога была прынята чытачамі з вялікай цікавасцю.

Некрасаў, працягваючы «Дзяцінства», «Маленства» і «Юнасць» Талстога, а потым «Севастопальскіх апавяданняў», сказаў, што Талстой з'яўляецца вялікай надзеяй рускай літаратуры і буйнейшым пісьменнікам рускай зямлі.

У творах, таматычны звязаных з ваеннымі аперацыямі на Каўказе і ў Севастопалі, на фоне крываўных жахаў вайны паказвае Талстой рускіх селяня, веліч іх душы, іх герызм.

З праблемай вайны ўпершыню непасрэдна сутыкнуўся Талстой у пачатку 50-х гадоў мінулага стагоддзя на Каўказе. Вайна царыма супроць народаў Каўказа была адной з шматлікіх несправядлівых войнаў захопніцкай ваенна-феадалічнай эграі. Малады Талстой, удрозненне ад большасці афіцэраў, што абкружалі яго, не толькі не падаўся шавіністычнаму чаду, але глыбока і рашуча асудзіў гэтую вайну.

Яго каўказскія апавяданні «Набег», «Лес сякуць» і іншыя маюць у сабе галас пратэст супроць злачыннага вынішчэння людзей, аднавіна віна якіх — імкненне да волі і незалежнасці.

Яркія маладзі народнай вайны дадзены пісьменнікам у «Севастопальскіх апавяданнях». Пад уплывам высокага патрыятычнага пацучыня, малады Талстой едзе ў 1854 годзе на Крымскую вайну, у самую гучную яе, у Севастопаль.

Абарона Севастопалю ад абдзіеланых сіл заможных інтэлітэнтаў — адна з герызных старонх гісторыі Расіі.

Адзінаццаць месяцаў трымаўся севастопальскі гарызон, абкружаны з трох бакоў англа-французскай арміяй, якая значна пераважала па колькасці і ўзбраенню рускую. Бесталанне-прадзілае камандаванне было не здольнае народным патрыятызмам і шукала нагоды, каб здаць Севастопаль ворагу.

На дапамогу народнай арміі ўзяўся ў краіне масавы партызанскі рух, які адыграў вялікую ролю. Пры разгроме напалеонаўскай арміі «партызаны знішчылі вялікую армію па частках. Яны падрабілі тья лісты, якія ападалі, якія самі па сабе сшыпалі з высахлага дрэва — французскага вольска, і часам траслі гэтае дрэва» (Талстой).

Партызанскі рух вылучыў з свайго асяродку дзясяткі таленавітых кіравнікоў, тысячы храброў і героюў. Такімі быў камандзір партызанскага атрада Дзянісав, а таксама надзвычайна хароўны мужык Ціхан Шарбаты, сялянін Васіліа і др.

Паказваючы гэтых герояў народнай вайны з любоўю і цеплыняй, Талстой «врунаў іх з «дубінкай народнай вайны», якая ўзялася за усёй грознай і вялікай сілай».

Адным з найлепшых вобразаў рамана з'яўляецца вобраз палкаводца Кутузава. Цяжкае салдацкае жыццё ведае Кутузаў, ён цесна звязаны з арміяй, са сваім народам, і ў гэтым вялікай сіла Кутузава, тамяніца яго майстэрства, які палкаводца.

На думку Талстога, ніхто не пранікне нагэтулькі духам патрыятызма, духам рускага народа і арміі, мэтаі і сэнсам народнай вайны, які гэты сціплы, мізэрны на выгляд стары.

Малаючы ва усёй складанасці маналіту фігуру Кутузава, Талстой адначасова паказвае маральную нікчэмнасць рускай арыстакратыі на чале з вендэпосным невукам Алксандрам.

Шматлікім псеўда-патрыётам з асяродка дваранскай арыстакратыі Талстой супроцьставіў перадавых і протэа сумленных людзей, якія бралі іяральную сілу ў патрыятычным абавязку і ў блізкасці да народа. Такімі былі Андрэй Балконскі і Пер Безухаў.

У вобразах Андрэя Балконскага і Пера Безухава адлюстраваны пошукі самога Талстога, яго глыбокі розум над лёсам свайго народа, над далейшым шляхам чалавечтвы.

Вялікай мастацкай праўдай прасякнута і другая вобразы рамана. Чароўная сваёй душэўнай прыгажосцю Наташа Растова, у асобе якой Талстой стварыў пацучыні ілзал рускай жанчыны, прывабы сваёй прастаоты, шчырасцю і любоўю да ўсяго народнага.

«Вайна і мір» з'яўляецца сапраўды народным творам, выдатнай патрыятычнай паэмай, якая славіць герызам і мужнасць вялікага рускага народа ў адзін з надзвычайных перыядаў яго слаўнай гісторыі.

Якой-бы вялікай ні была сіла грандзіёзнай эпапеі Талстога, які ўсаўляе народную магучыню, усё-ж і ў ёй праявіліся хібы талстоўскага светапогляду, аб якіх гаварыў Ленін.

Вобраз Платона Каратаева пастаўлены аўтарам на ўзроўні мосьбіта вышэйшай

Уважліва наглядваючы чалавека, вучучы яго характар, прыроду зымак альбо іншых асаблівасцей, мы прыездом да вывада, што звычайны асаблівасці паводні ці знешня дэталі з'яўляюцца надзвычай дакладным выяўленнем характара ці душэўнага стану чалавека ў той або іншы момант.

А калі гэта так, дык мы можам сказаць, што, пры дапамозе дэталі, можна выявіць стан чалавека і аб гэтым павінен памятаць актэр.

У тэатры для таго, каб глядач павярнуў у той або іншы бок, ён павінен адчуць, што гэты вобраз праўдзівы. Шляхоў да сцэнічнай праўды вобраза шмат. І кожны актэр ідзе сваім шляхам, найбольш блізім яго творчай індывідуальнасці. Але так ці іначай ён не можа пазбегнуць асноўнага: да праўды вобраз ён ідзе альбо ад унутраных якасцей да знешняй характарыстыкі, альбо ад знешняй характарыстыкі да раскрыція ўнутранага стану чалавека.

Часам актэр адразу праўдзіва адчуе ўнутраную існасць вобраза, і тады знешня яго паводні і ўвесь вобраз складаюцца самі сабой. А бывае наадварст. Актэр знаходзіць унутраную праўду вобраза, толькі ідуць ад знешняй характарыстыкі ці ад якой-небудзь нязначнай дэталі, г. зн., праз паходку, гэст, спосаб весті размову і г. д.

Станіслаўскі вучыў: «Гаворачы «Не бачу зморшчыны», вы павінны жыць з тым. Шукайце зморшчынаў на твары публіка чалавека, як шукаюць голку. Вы жадаеце адразу зняйсці вялікую праўду, а вы шукаеце маленькую. Зноўдзецце маленькую праўду, а яна ўжо вас прывядзе да вялікай».

Адаў з шляхоў да вялікай унутранай праўды прыходзіць праз знешнюю сцэнічную дэталі.

Вобраз не можа трымацца на адных хоць-бы і правільных унутраных пацучынях, калі гэтыя пацучыні не будуць толькі замаювае, надае сцэнічна закончаную форму таму, што ўжо зноўдзена актэрам па ўнутранай лініі. Але гэта не заўсёды ўдаецца актэрам, і асабліва маладым. Часта гаворачы аб маладых актэрах, якія валодаюць моцнымі ўнутранымі пацучынямі, што пацучыні закліваюць іх і гэта здарэцца імяна таму, што правільна адчуваючы вобраз, талічна яны яшчэ не навучыліся авалодваць гэтымі пацучынямі і выяўляць іх праўдзіва і разам з тым тэатральна. Гэта набываецца з цяжкасцю і ў ваніку вялікай практыкі.

Сіла ўздзеяння сцэнічнай дэталі нагэтулькі вялікая, што спрактыкаваны актэр часам пры не дэталізацыі намаўваюць глядача, выдзіючы адно пацучыне за другое, зны сочыць толькі за правільным выяўленнем яго. Але гэта не заўсёды добра атрымоўваецца.

Сцэнічная дэталі можа вырашыць лёс вобраза.

Асабліва важнае значэнне мае дэталі пры характарыстыцы вобраза ў пераломны для яго (вобраза) моманты. Дэталі пачынае альбо заканчае развіццё вобраза, яна дапамагае акцёраў і актэраў у пэрыяды месцах вобраза, які развіваецца.

Хто не памятае класічнага гэта Тулага (актэр Г. Глебаў) з спектакля «Сёта ашыяна апошня» Тулага заўсёды ўсёго баіўся. Стук дварыма прымуша яго удрыгавыць. Але воль ён перамог страх і авалодваецца. Ён стаў чалавекам, момант гэтага пераломнага стану рэжысэр і актэр замаюваюць наступным знешняй дэталі. Тулага развітаецца з Гарлахаўцам. Спачатку ён проста махае рукой, а затым рука ўзняецца ўсё вышэй, палыць, апроч аднаго, сідкаюцца у кулак. Тулага выпростваецца і грозіць ворагу. Воль гэтага гэта глядач ніколі не забудзе.

У ім выяўлены момант душэўнага пералому. Сцэнічная выразнасць, народная душэўным станам чалавека, тут дасягае граніцынасы.

У канцы спектакля той самы Тулага, заўсёды ціхі і непрыкметны, яцпер пераможца, праходзіць каля выкрятага зняважанага Гарлахаўскага з высока ўзвізта галавой і горда выстаўленым нащард гудэўкі. Вобраз зыкончыны ідэальна. Яго вобраз негэта.

У сувязі з праўдзібарчай кампаніяй значна ўзрастае актыўнасць самадзейных мастацкіх калектываў Магілеўшчыны.

Хор педагогічнага інстытута пад кіраванствам В. Савініча і танцавальны гурток пад кіраванствам Т. Новакава працягваюць над новымі песнямі і танцамі. Гурток самадзейнасці ФЭН чагучанікаў падрыхтавалі новыя фізкультурныя і акрабачыныя нумары.

У ФЭН № 9 працую харавы гурток з 48 асоб, у рамесніцкім вучылішчы № 6 — драматычная і танцавальны гурток. Музыкальная школа рыхтуе рэд канцэртаў для працоўных гарада і для часцей Чырвонай Арміі.

У раёнах абласці таксама значна ўзрастае дэянасць мастацкіх гурткоў, выхаванскі Дом культуры рыхтуе спектакль «Апошняя сустрэча», драматычны гурток Круглянскага Дома культуры — «Дарагі гоць», Горакі Дом культуры ў хуткім часе пакажа спектакль «Подзвіг». Ва ўсіх гэтых дамах культуры працуюць музыкальныя і танцавальныя гурткі.

ЦІМОХ КРЫСЬКО

ПАМ'ЯЦІ НАСТАЎНІКА І ДРУГА

Мінуў год, як вечным сном спачыў Кузьма Чорны. Над яго магідай шуміць цяглая, вымостыя хваі, і ў дзень поўняй вясні цяжкія хмары плывуць па самаму іх верхавіню. «Хвоі гавораць» — так называў пісьменнік некалі адну з сваіх першых кніг. Але яго чуйнае вуха ўлавіла і паслухала не тое, пра што гавораць хваі, а тую думу і памяць, якія абуджае ў чалавечай душы прырода. Пісьменнік у тую пору быў яшчэ юнаком, але апавяданні яго здзіўлялі чытача сваім глыбокім пранікненнем у жыццё...

«Прышоў я, браце, прасіць каб маёй жонцы хату зрабіў — не хоча са мною жыць, аддзялілася. Усе ўжо ведалі, аб якой хаче ідзе гаворка. Бацька сабраўся, узліў сякеры, гэбель і мяне ў памагаты. Стаміўшыся, мы вышлі, памню, на пругмак. Стаім. Бацька маўчаў увесь час, але, відаць, у яго душы нешта рабілася: тае, чаго ён ужо не мог стрываць: «А божа-ж мой, божа: ноч, зоры, а мы трыну робім...»

Кузьма Чорны.

І вось перад намі — яго творы, адбытыя яго працы, якія дапамагаюць нішаму грамадству, выходзячы ў людзей высокае сумленне і чыстую пацуду. Наперакор прадракаванням крытыкі, тое, што абвешчана было небеспечна, якраз дапамагло Чорнаму стаць выдатным пісьменнікам сучаснасці, бо так званы натуралізм ніколі не быў і самацэтай, ні культам у яго творчасці. Чорнаму не патрэбна была натура, рэч без сэнсу, без узаемазвязі з жыццём, з рэальнасцю. Дарэчы, і строгім вокам мастака ён бачыў, што яму скарыстаць, а што адкінуць.

Ці натуралізм гэта, калі самая вясняная драбніца, якую цяжка і заўважыць, пад паром пісьменніка вырастае ў цялую карціну? Так адзінока саломіна, якая трымае на ветры ў калінах пасрод дарогі, выклікае ў нас адчуванне вясельскай тугі і самотнасці ў полі перад першым замарзамкі. Зялёная засохлая травіна ў жытнім сьнезе, якая трапілася зямлю на вочы, можа выклікаць у чалавечай душы больш, чым дзесяткі самых чужбых вершаў.

Чорнаму ўдавалася заўважыць тое адвечнае і вяснянае, што перадаецца з пакалення ў пакаленне, што аднолькава арадуе і вучонаму і пастуху — гэта пацуду радасці быць чалавекам, усладжэнне гэта, па выразу Горькага, самай высокай пасадзі на зямлі. Духоўная перавага чалавека, урачыстаць яго сілы, яго пацуду — вось што жыўла творчасць Чорнага, што на доўгі і доўгія гады абумовіла зашкалянасьць чытача да лёсу яго герояў.

У апавяданні «Хвоі гавораць» ёсць вялікі эпізод, у якім паказваецца, як уночы на таку, у гумне, цеслі робяць трыну для памёршых жанчын. Гэтая сцена заўсёды хвалюе мяне вялікай і невясёлай сілай. Сярод усіх «змаў», якія лёгка прыкласці да яе, няма якраз таго «зіму», якому можна было паддацца — песімізму. Нежывы чалавек лжыць у цёмнай хаце, а ў людзей — свой клопат. Ім трэба давіда ўпэўняцца. Гаспадар прынес намешам паўкварты гарэльні і з ім сам вышлі. Тут ідзе работа і вясёлая гаманя. На першы погляд здаецца, што людзі і не думваюць аб нябожчыцы, але кожнага з іх з гэтай падзеяй звязана нейкая ледзь прыметная ніць. Найбольш выразна выяўляецца яна ў старога Язэпа, які плача ўпостай ля гумнае сцяны.

Чорны аднойчы расказаў, што ў вобразе дзяўчкі Язэпа ён ніколі не ўспоміў бацьку. Яшчэ ў маленстве яго паміць уражала такая падзея: сярод ночы ў хату пастукаў сусед. Ён будыў бацьку, але прачулася, вядома, уся сям'я.

Калі я чытаю гэтыя месца ў апавяданні, у мяне ходзіць па скуры мароз. Алкулі гэтая вялікая сіла, якая родзіць пад спрадвечнымі зорамі і ў ранняе часе непісьменнага Язэпа і мысленні Андрэя Балжоскага? Так пацуду, янае бацьку, перадалося сьмь, запала ў яго ўражліваю душы, каб потым праз годзі роздуму і творчасці выкрысталіся ў высокую пацуду, набыць свой ясны сэнс.

Мне чамусьці ўспамінаецца Алёша з «Братоў Карамазаў», які гаворыць: «Вядома, што няма нічога вышэй, і мацней, і здаравей, і больш у далейшым дзеля жыцця, як харошы які-небудзь успаміны, і асабліва вынесеныя з маленства, з бацькоўскага дому... Прыгожы, святы успаміны, захаваны з маленства, можа быць, самае лепшае выхаванне і ёсць...»

Чорны, каб не зрадуміць мяне так, што Язэп у вясновае творчае працэсе бачыў адну інтую. Пісьменнік самім рашучым чынам адкідаў ні што ўсеякую містыку, але і малейшую спробу простае яснае чалавечае пацуду падмаціць чужбасцю, разавіць лірычна-сахарыйна, разавіць лірычна-літэратурна са свайго ўласнай тэмаі, судасць якой не ў эпіграфіцы, а ў творчай ідэі, уласнай усім яго творам ад першага апавядання да апошняга рыманна. Сявяджанне народа ў праве на сваю башкаўчыню, на сваю незалежнасць і нацыянальнае гордасць — вось тэма Чорнага. Чорны, як творца мовы, пакінуў нам вельзгарныя скарбы. Сёння мы называем яго імя, як пісьменніка, па творчае якога ішчы народы будучы мець уяўленне аб велічынцы і славе нашай нацыі, нашай дзяржавы.

Усемагутны каваль — працавік, вядома. Такою сілай хацеў Кузьма Чорны надзяліць сваю творчасць — сілай дзеі, справы. Ён не верыў у магчынае натхненне і ніколі не спадзяваўся на яго. Ён гаварыў: «Пішы, як пішанца, каб толькі выказаць тое, што маеш сказаць». Каб не згуляць, не прапусціць дня, ён пісаў, як пісалася, а потым усё перарабляў і перапісваў на нова, так што ад першага варыянта і следу не аставалася.

У творах Кузьмы Чорнага апошні год вы можае часта заўважыць нейкую як-бы наўмысную абязвадасць, сталі, назграбнасць фразы, таўталогічнасць у словах. Манера гэта ці безуважнасць? А можа сядомым наісік на «чыстую прозу»? Ні тое і ні другое. Гэта пошкі Чорным таго першараднага, запавятнага слова, якое найбольш дакладна вызначала самую думку. У пошуках гэтага слова Чорны паішоў не па шляху эстэтычнага ўдасканалвання, а па шляху да першакрыніцы — да народнага прымітыва, таго прымітыва, які цылым стагоддзямі жыў у вуснай творчасці і ў зорамі экаго карыстаўся лепшымі творцамі літаратуры.

Скварка плавае ў місе, У шаўку скача Марыся — пісаў Купала, і я шыра захачаўся і здзіўлюся дакладнасцю гэтых радкоў. Да такога выразнасці і дакладнасці свайго мовы імкнуўся і Кузьма Чорны. «Медзяны блішчаты гузік зіхаець аж на увесь жытот». Нават не зірнуўшы на прозвішча, вы па першай ужо фразе адгадаеце, што гэта піша Чорны. Боязь лірыкі не замінала, аднак, у яго быў паэтам. Але скарбы паэзіі ён здабываў сродкамі прозы.

Пачынаў ён, як лірык. У святых імпрэсіяў ён быў паэтам і ў апісаных людзей, і ў апісаных прыроды, і нават у самім слове, ялівым, рытмічным і вонкава прыгожым і квісьцістым. Паэзія, вызначыўшы перад сабою больш складаныя задачы, Чорны становіцца працавікам у саміх творчых сродках, аднак, у сутнасці сваіх мастацкіх абавязаньняў ён застаецца вялікім паэтам. У лепшых сваіх творах ён узмацняе да вяршынь сапраўднага нацыянальнага паэта. Прачытаеце яго творы — якая яснаста людскіх думак, пацуду!

Некаторыя бачылі ў Чорным быта-апсальніка з этнаграфічна амежанавай тэматыкай. Чорны прышоў у літаратуру са свайго ўласнай тэмаі, судасць якой не ў эпіграфіцы, а ў творчай ідэі, уласнай усім яго творам ад першага апавядання да апошняга рыманна. Сявяджанне народа ў праве на сваю башкаўчыню, на сваю незалежнасць і нацыянальнае гордасць — вось тэма Чорнага. Чорны, як творца мовы, пакінуў нам вельзгарныя скарбы. Сёння мы называем яго імя, як пісьменніка, па творчае якога ішчы народы будучы мець уяўленне аб велічынцы і славе нашай нацыі, нашай дзяржавы.

КУЗЬМА ЧОРНЫ СУСТРЭЧА (Урывак з неапублікаванай аповесці)

— І мяне вярнула да надзеі і радасці тая газета, — адказаў Ганусі бацька. — У той час, калі ты быў у сваім цяжкім падарожжы, я хаваў сваіх нябожчыкаў. І быў, так як і цяпер, таксама ў сумнім падарожжы. Разам з сваёй Ганусяй я іду ў наш заўтрашні дзень. Я апошняе свае сілы аддаю на тое, каб дзвесці сваю Ганусю да той вялікай мэты, якая і ёсць наш заўтрашні дзень. Іх магу, я пільную яе душы, каб яна не абязвечылася і захавалася такая, якая і была малу. Я сам і Гануся з Мінска. Я — навуковы работнік Беларускай Акадэміі Навук. Заўваж і Мікалай Сяміга. А малодзец мае наш скончылася шчыра на пачатку імперыялістычнай вайны, а мусіць і раней. Мне тады было шаснаццаць ці семнаццаць год. І радзіўся я ў гэтай самай хаце.

— І шаснаццаць і шча, слова за словам. Гэта было апавяданне чалавека, які хацеў-бы ператварыць сваё апавяданне ў споведзь перад кім шчырым, магучым, вялікім і разумным. І ў гэтай хаце і сэрцы вялікае месца займала маі. Вельмі можа быць, што сталася год і вялікая скруха навярнула на момант яго душы паўзрак у яноўца і маленства і там паўзрак у вобраз, яго радасць і яго смутак. Малодзец яе скончылася перад той яшчэ вайной. Юнацтва яе прыпала на час перад першай рэвалюцыяй. Яна была родам з мястэчка Смалыня, дачка беззалежнага рамесніка. І тамчасам, безмясёлым шукальнікам спосабу жыць, некалі Кастусь Сяміга з мястэчка Абуці, цялярыў месцаў са два ў Смалыніх — нехта з смалынянскіх балоголаў ставіў сабе хату. На трыці месяцы свайго цялярства ў Смалынях Кастусь Сяміга ўзяў замуж вясёлу смалынку, дачку оземельнага рамесніка. На другім-жас месцы паслі вяселля ён з малодца жонкай падаўся ў свет: малодцажонка ўцяха — уцяхай, а клопат аб блізкай будучыні — таксама меў тут месца. Гэтая малая пара занята ўжо стала ў пераходзі і адразу задумалася аб тым, што пойдуць дзеці, і як-жа будзе ім жыць тады? Адзін год Кастусь Сяміга быў лесніком недзе каля Галачына. На другі год ён астаўся за панскага парабка недзе каля Дуброўня, і нешта там не ўзбуў доўга і адразу апынуўся каля Крычыва. Здарылася так, што ў адным вялікім сьне, зусім ужо

Анатоль Астрэйка

ЕДЗЕ ВОСЕНЬ

Едзе вясень на рабам кані, Білісе сонца і за шыбу зойдзе. Жураўлі па небу цягнуць кнін З родных месц к цяпу на далёкі поўдзень.

Яшчэ ўчора ластаўкі былі. А ўжо сёння пуста каля дома. Як яны адлётваюць, калі. Да мяне, вясцоўца, невядома.

Кажуць людзі, што ніхто спрадвек Лёту ў вырай ластавак не бачыў, Што яны на дно глыбокіх рэк Ападаюць быццам камень, не імачы.

Як пчаліны рой, латуць шпакі, Іх над Німанам саўбіта калічучы. Раз яны сабраліся ў гурткі — Да сябы асенняй дзён не лічаць.

А здымаюць з вышак барану І трапка прызваваюць к сявенцы. З вясені на новую вясну Колькі трэба высеець па жменьцы.

Як-жа гусі заплятуць ланцуг І штурок пацягнуць свой па небу, Запрагаць каня іноў у плуг, Выбраць з палетка бульбу траба.

Бо ўжо скоры возьмёцца мароз І змяло скуе ў лядзіны камень. Вах, на захад чырава ён заісць Золкімі халоднымі рукамі.

Едзе вясень на кані рабам, Тут даджыць лётца, а тут і ясна. На шырокім полі-на сваім Дзень пры дні спяшэцца калгаснік. 10. 9. 1945 г. м. Пасочнае.

Работнікі мастацтва да выбараў у Вярхоўны Савет БССР

Калектыў артыстаў Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета актыўна ўдзельнічае ў правядзенні кампаніі. Пры тэатры створаны афіцыйны калектыў у складзе 40 асоб, які абслугоўвае жыхароў Могілаўскай, Чырвонскай і Куйбыскаўскай вуліц, з таксама і супрацоўнікаў тэатра. Сярод афіцэраў — заслужаны артыст рэспублікі В. М. Шахрай, канцэртмайстар тэатра А. І. Жэзмер, артысты балета Чарнярава і Г. Шчолкіна, саліст оперы А. Чарнавуцаў, саліст балета С. Паўлаў і др. Члены афіцыйнага калектыўнага інструментальнага ансамбля («Палажэнне аб выбарах» і аб дэкларацыі тав. Молатава), якія яны вывучаюць з выбарчыкамі.

У ТЭАТРА ОПЕРЫ І БАЛЕТА

Беларускі Дзяржаўны тэатр оперы і балета рыхтуе пастаўку оперы «Русалка» Даргаміжскага. У гадоўнай ролі — Наташа выступіць заслужаная артыстка БССР С. Друкар, у ролі князя — засл. артыст БССР В. Лапін і артыст Лазарэў, у ролі меліка — заслужаны артыст БССР І. Мурашчу і саліст В. Таланкін.

Адначасова тэатр рыхтуе літаратурна-музыкальны мантаж оперы Глінкі «Русляні і Людміла». Дырыжыруе мастацкі кіраўнік тэатра А. Бров.

24 лістапада будзе адноўлены спектакль «Арлекінада».

П. ПЕСТРАК

ЛЯ ВЫТОНАЎ ТВОРЧАСЦІ

Вада ў крыніцы заўсёды чыстая, прыраўнае. Напішэцца з крыніцы, і вы адчуеце, як праходзіць стома і аднаўляюцца сілы. Тое самае можна сказаць і аб народнай творчасці, якая заўсёды жыўла мастацтвам...

Мы на выстаўні работ народнай творчасці. Тут таленты прыйшлі ад народнай цяліны. Яны прынеслі свежасць каларыту прыроды і людзей.

Мастацкі твор без ідэяльнага гарэня не дасягае мэты. Тэма, адлюстраваная мастаком на палатне, поўная ідэяльнага гарэня, мае вартасць. Яна прабівае сцюжку да пацуды чалавека, крамае яго сэрца.

Такія прасіяца вывады, калі глядзіш на працы мастакоў з народа, прадстаўленых на выстаўцы Рэспубліканскага Дома Народнай Творчасці ў Акруговым Доме афіцэраў.

Вось вам, напрыклад, дзівны тэмаці. Атасеніч Алёны (Гродзенская обл.). Яна ялікасць, тонкасць тонаў. Яе вясельна-малым фонне сіметрычна размяшчаны чорныя геаметрычныя фігуры. Спалучэнне такіх колераў — вынаходлівасьць тэмаці.

Такія-ж частая і тонкая праца — макетка з арыгінальна выштытымі птушкамі. Так і з вясельца — «Ігушкі». Гэтыя работы сведчыць аб пацуды высокага густу вышывальчыцы Астасюк Ф. (Брэскаўск. обл.).

Вось выштыты партрэт Молатава (Артурава — Гомель). Партрэт гаворыць аб надзвычайнай назірлівасці мастака.

Граматы кіраўнікам мастацкай самадзейнасці

За дасягнутыя поспехі ў справе развіцця самадзейнасці ў Беларускай ССР узаагароджаны граматамі Вярхоўнага Савета БССР наступныя кіраўнікі мастацкай самадзейнасці: А. Балыўвіч — кіраўнік хора Беларускага Дзяржаўнага ўніверсітэта, Н. Врускіна — дырэктар Баранавіцкага Дома народнай творчасці, А. Ярыліна — дырэктар Рэспубліканскага Дома народнай творчасці, Т. Лапачына — кіраўнік Азярэцкага хора, Рэчыцкага раёна.

Новыя калектывы

У Браслаўлі, пры Доме сацыялістычнай культуры, пад мастацкім кіраўніцтвам т. Ламберта, арганізавана «інтэлігентная» брагада, якая паставіла ўжо больш 50 канцэртаў.

У Докшыцкім староўні тапчавальны, харавы, музыкальны і драматычны калектывы.

Пры саўласе Гаралдзеві, Плескаўскага раёна працуе драматычны гурток, які ў часе сельскагаспадарчых работ выступае перад сялянамі.

Пры Мінскім Доме Народнай Творчасці арганізаваны гурток, які выконвае беларускія і рускія народныя люты талны і мастацкае чытанне. Вылучаюцца ў гэтым калектыве: т. т. Вялічын, Козаў і Аніцкаў (акрабаты), Левін, Ракітніцкая і Бандарына (тансёры), Кіндэль і Дзвіншчына (спявачкі), Дзідэнка (мастацкае чытанне).

Калектыў выступаў пераважна сярод вясняна-жніўных, дэмаблізаваных і срод салдат і афіцэраў, што зніжчалася ў шпіталіх.

За апошні час ён паставіў больш 15 канцэртаў. Гурток карыстаецца вялікімі поспехамі.

Рабца па дрэну мастава Маішока (Баранавіцкага обл.): «Пастух іграе на жалеіцы». «Начлешнікі», барэльф «З дзясненем» уражліва пічыраюць ідзі і майстарскім выкананнем, які і барэльф майстра Шахновіча «Лейні» і пісьмовы прыбор яго работ.

З жывапіснай перце месца трэба аддаць мастаку Ледзеву (Магілёўска-Гомельскага), які саюсабілаўаму, назірліваму партртысту.

Пейзажы Стронгіна каларытныя і здушэўныя, абвешаны рамантажыя. Пейзажыст Пулкаў валодзе тонкім пацудым прыроды.

Вадрэвін Н. — таксама здольны пейзажыст. Пакуць ён на шляху шукання ўласнага тонаў, яго два пейзажы набыліся да фота. Лепшы знайшоў ён сабе, як мастака, у карцінах: «Домік», «Дарога», «Венар».

Мастак Кізаў (Баранавічы) — прадстаўлены двума партрэтамі: «Бацька» і «Маці». Гэта — народныя тыпы. Гэта — цудоўныя партрты бытавога характару. Працы пяцінаціцатовага Безбароўкіна (Гомель) гавораць аб яго здольнасцях.

Мастацтва, выхолдзіць з народных глыбін, павіна ў сваім развіцці і росце гэтыя народы, які пера, толькі для гэтых трэба, які гаварыў вялікі Ленін, арганізаваць пацуду, думкі мас, падмаціць іх волю да змянення за сваю сацыялістычную башкаўчыню.

Дык шырай дарогу талентам з народа!

Народны мастак БССР Балыніцкі-Біруля, партрэт работы мастака Бархаткова.

Колькі часу ён жыў там у Вера, а пасля стаў вучыцца ў Мінскім ўніверсітэце. Пасля ён праходзіў аспірантур, і адным апырачэннем яго душы была Вера. Яна плакала аб Ганусі і Марыне, аб невядомай ёй Надзеі Богуш — што яны там далае, і голасу і ён не пацуду. Ён ужо чытаў лекцыі ў інстытуце, як новыя прыступы смутку аб дзецях пачалі мучыць яго. Бездзяцейнасць апавяла яго. Страшная здадка, што яны страчаны для яго навек, заўвадзілі ім. Ён пачаў сляць у Несвіж псымы, і так на многа год. Вожагі апісвалі Што гэтакое здарылася! Мусіць-жа хоць адно пісьмо лаяло туды! Бо адтуль пісьмо! Ад Надзеі. І ад іх, ад Ганусі і Марыны. Яны ўжо сталі тая, што нісілі пад пісьмом свае імяны. Ён убачыў іх польскія подпісы. Жах агартнуў яго. Прышлэц на родную зямлю, чужынец вырывае іх душы і на не месца пакінуў хоць сваю, ім чужою! Гэта было яму, як злая атрута. Ён пачаў ідэцца і шукаць спосабу, каб што парадзіць. Ён ехаў у навуковую камандзіроўку за граніцу. На стаянці Гаралдзеву, у страшным бяздур'ю, ён пачаў спускацца з вагона на перон. А як-жа ён выйдзе на Несвіжскую дарогу, дабрэдзе да іх. Ён убачыў іх, хоць на момант. Вельмі далікатна жандар папрасіў яго падняцца назад у вагон. Ён падлёр твар рукамі, і скруха здушыла яго. Пасля гэтага было ад іх яшчэ адно пісьмо. Надзеяніска, што дастала службу ў мястэчку. Яна перабачыла і мае некалі хлеб. Ён пачаў змятацца сам з сабою. Ён стараўся прыглушыць у сабе памыць аб іх. Як тупое успаміненне далёкіх сноў, вобраз гадзізе ўставаў перад ім і мучыў яго. Ён гаў ад сьне гэты вобраз, як прыгажорна да сміртэльнай пакуты вясельна жывацельцеб гоніць думку аб нібыці. Так прайшла яго малодсць і так пільна яго сталісць. У вясенні тысяча дзевяцісот трынаццаці дзевяціста года ён даў да старога Богушэўскага дому на квартале «Новае месца» ў Несвіжы. Яму здавалася, што сэрца разарвае яму туды, калі ён увайшоў у змяненны яму прасторыня сёння. Як жывыя сведкі аб змяраных дванаціці гадах жыцця, стаялі перад ім Ганна і Марына. Яму трэба было перарадзіць душы, каб прычына была да страшнай думкі, што ў маленстве сваім яны абедзве для яго страчаны. Маленства іх адлясць у вясельце. Перад ім стаялі яны, так падобныя адна на адну, і ў іх ужо былі тыя рэчы, што астаўніца ішоў і не аднаўляў на пера-мале веку ў блізкае яго юнацтва. Ён даў у Несвіжы не быў. Разам з Надзея і ім даўма ён адразу выехаў у Мінск.

АРКАДЗЬ МОРКАЎА

ЛІСТАПАД

Прыгожы, цілі лістапад
Пайшоў гуляць па жоўтым лісьці.
Ададны лісьце, прагны сад
Чакае снежаньскага прылісця.

Што гаварыць, што было...
Было ўсё, што быць павінна!

З пачатку серабро ціла,
А потым спелі журавіны.

З пачатку кожнае сяло
Віталі гусі радым крыкам,

А потым яно завяло
Свой клоды валіць на сумнай скрышцы.

Ужо апошнія снапы
Дзяўчаты дружна везлі ў пуні,
І а-пад калёс ружом пылі
Лажыўся разам з ражам сумным.

І зноў чужоўны лістапад
Па залатым гуляе лісьці.
І сёння золата у рад,
Як серабру быў рад калісці!
1945.

КАНЦЭРТЫ-ЛЕКЦЫ

3-га снежня Беларускае Дзяржаўнае...
Сяня філармонія адрывае сезон камерных канцэртаў і канцэртаў-лекцый.

Дзеля гэтай мэты філармонія запрашае...
Л. Александровскую, народных артыстаў БССР — Млодзюк, Аляксееву, Балочына, Дзянісава, заслужанага артыста рэспублікі Амітона і артыстаў — Мільчыну, Еўраева, Птугоўскага, Шара-

ўскага, Бергер, Блессмертліга, Сяданкіну.
У канцэртах таксама будуць прымаць удзел струнныя кватэты, тры і г. д.

Будуць выконвацца творы рускіх, заходне-еўрапейскіх і беларускіх кампазітараў.

Для чытанья лекцый запрошаны прафесар Палф'ераў, дацэнт Смольскі і другія.

Да 35-годдзя з дня смерці Л. Н. Талстога

Музыканцкая школа ў Баранавічах падрыхтавала спецыяльную канцэртную праграму для вечара, прысьвечанага памяці Л. Н. Талстога.

Грушэўскі выкананне на скрыпцы творы Чайкоўскага і Бетховена. Вучанцы Багданава і Дабрынеўскага вываюць рад твораў Чайкоўскага.

Першы спектакль тэатра Ленінскага комсамала Беларусі

У невялікім клубе чыгуначнікаў у Брэсце з поспехам прайшлі першыя спектаклі тэатра Ленінскага комсамала Беларусі.

Графіка будзе прадстаўлена на выстаўцы, па рэацыі на выстаўку, работамі заслужаных дзеячоў мастацтва БССР: А. Марыкса «Сафійскі сабор» (Палацк), «Старыя гандлявыя рады», «Замак у Міры», «Царква Ефрасініі», «Стары касцёл» (Заслаўе); М. Кіраіна — партрэт сына; мастакоў: Л. Лейтмана — «Першая зіма на выстаўцы графайнай зброі», «У парку імя Горкага», «Старажытная бяседка ў Станькоўскім парку», «Дарога на Каменку» (у Станькоў), «Від на тэатр оперы і балета», «На Мінскім возеры», «Лагойскі тракт», «Спакотны дзень», «Зіма»; Б. Малініна — «Разбуранае гняздо», «Томск», «Пажарышча», «Рэшткі нямецкага дота», «Восень», «Беларускі пейзаж», «Вяска»; Л. Рана — «Беларускі партызанскі мастак»; В. Басава «Таня», «Партрэт жанчыны», «У акупаваным рэіне», «У яноўлі»; Варвановіч — аўтапартрэт; А. Тычыны — «Калія адноўленага помніка Леніну (Мінск)», «Білітэка імя Леніна», «Дом Чырвонай Арміі»; С. Раманава — «На заданне», «Вяртанне з задання», «Маці», «Прывал партызана», «Допыт», «Разведка», «У зямлянцы».

На выстаўку вырашана паслаць і скульптуры народнага мастака З. Азгура — «Крымская канферэнцыя», «Дзімтры Пажарскі», «Двойчы Георгі Савенка каля Саюза Ракасоўскіх», «Камандзір партызанскай брыгады бацька Міхай, Герой Савецкага Саюза Бумажкоў, Смалічкоў; А. Бембеля — капітан Гастэла.

стаўка і музычнае афармленне спектакля.

Цяпер тэатр пачаў рэпетыцыі п'есы Гусева «Вясна ў Маскве». Спектакль ставіць малады рэжысёр Крутаў. Адна часова мастаці кіраўнік тэатра, заслужаны артыст БССР Міхкевіч з групай актараў рыхтуе спектакль «Юнацтва боцькоў» Гарбатова.

ГІСТОРЫЯ ГОРАДА МІНСКА

Старэйшыя навуковыя супрацоўнікі архіва Інстытута Літаратуры і Акадэміі Навук СССР Л. М. Дабравольскі надрукаваў у выданні «Гісторыя і гісторыя горада Мінска і губерні».

Назваманы рукапісы сабраны досыць багаты дакументальны матэрыял аб гісторыі асобных плошчаў горада Мінска, яго будынкаў і г. д.

Гравіоры невядомых мастакоў з Евангелія, выданага ў Віцебску ў XVIII ст., і партрэт Г. Скарыны з яго кнігі.

Каб кнігі былі больш зразумелымі, Скарына змяшчаў у іх гравіоры «А тое для таго, абы братыя мой Русь людзі паслыталі, тучы моглі лепей разуменьне».

Цікаваць да вывучэння гэтага надзвычайнага помніка правялі шмат якіх рускіх і замежных вучоных.

У пачатку XVI стагоддзя на Беларусі пачалося пераходнае друканне кніг. Заснавальнікам гэтай справы быў Скарына — патрыёт і асветнік беларускага народа, які ўзяў на сабе абавязак перакласці «неразумным простым людзям» славянскія і інашчужыныя кнігі на народную беларускую мову, каб проты беларускі народ мог вывучаць «граматыку ілі па рускім гаворы Геометрыю... Астрономію».

Цікаваць да вывучэння гэтага надзвычайнага помніка правялі шмат якіх рускіх і замежных вучоных.

У пачатку XVI стагоддзя на Беларусі пачалося пераходнае друканне кніг. Заснавальнікам гэтай справы быў Скарына — патрыёт і асветнік беларускага народа, які ўзяў на сабе абавязак перакласці «неразумным простым людзям» славянскія і інашчужыныя кнігі на народную беларускую мову, каб проты беларускі народ мог вывучаць «граматыку ілі па рускім гаворы Геометрыю... Астрономію».

Народныя самародкі

Вышыванне і ткацтва — гэтыя надзвычайна від беларускай народнай творчасці існуе ўжо трыста гадоў.

Час ішоў, дзесяцігоддзі змяняліся на стагоддзі. У залежнасці ад навакольных абставін майстэрства беларускіх вышывальніц то расцівала, то знепадала, але ніколі яно зусім не прападала.

Разам з іншымі ўдзельніцамі ў ткацкіх работах пры стварэнні габелен «Ліўоніха» Марыя Ліпай — каліжаніца Сімеўскага сельсавета Уздзенскага раёна Мінскай абласці.

У нашай бабці Ліпай залатыя рукі, яны не горш за малады.

У гэтых простых, шчырых словах няма перабольшвання. Ужо многа год насяляюцца сваімі залатымі рукамі гэтыя бліскучыя майстэрствам талента імя Уздзенскага каліжаніца.

Той, хто бачыў слішчы паясы і ведае мастацкае ткацтва Марыі Ліпай, можа знайсці рысы падабенства паміж слішчымі майстрамі і ўздзенскай ткачыхай.

Наглядаючы на свае гадзі, Марыя Ліпай і сёння прадужае сваю ганарную працу, падрыхтоўвае для Усеазаюза конкурса ткачых і вышывальніц.

Новыя мастацкія творы, што сведчыць аб яе сталым майстэрстве.

Марыя Ліпай рыхтуе новую змену, і не дачка ў гэтым сэнсе з'яўляецца яе пераёмальніцай вядомага майстра мастацкай ткачыхы.

Марыя Ліпай займае першае месца сярод гэтых таленавітых плеяды народнай самародкаў, але яна ўсё-ж не адзіна.

У час вясельнай акупацыі яна цярпелася праследзіць з боку немцаў і полькаў таму, што была адной з вядучых актараў вытанай карціны «Ліўоніха» пра радаснае жыццё беларускага народа.

Творчыл фантазія Г. Ступінай пераасла ачыявільныя ўзоры. Цяпер яна вынае карціну «Даламога насельніцтва партызанам».

Габелен «Ліўоніха» — гэта цэлы перлы і жыццё беларускіх народных майстроў. Такім-жа выдатным ме быць габелен «Партызан», аўтарам сюжэта якога з'яўляецца Г. Ступіна.

Наглядаючы на свае гадзі, Марыя Ліпай і сёння прадужае сваю ганарную працу, падрыхтоўвае для Усеазаюза конкурса ткачых і вышывальніц.

Філіял Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі

У дні Кастрычніцкіх свят Філіял Беларускай Дзяржаўнай Філармоніі горада Магілёва выступіў з новай канцэртнай праграмай, у якую увайшлі аднакласныя камедыя Іванішкіна «З цэлым ветрам» (пастаноўка І. Зялёва), скетч Л. Ленча «Адзёка і жанчына», нацыянальна-беларускія і рускія танцы, народныя

песні, марш з кіно-фільма «У 6 гадзінах вечара пасля вайны», песня «Спаганне і перамога», мастацкія аздаваданні, вершы і г. д.

У Магілёў прыбыў калектыў Гомельскага асобнага драматычнага тэатра. Да яго прысуду падрыхтаваны тэатральнае памяшканне. У бліжэйшы час тэатр пакажа свае першыя спектаклі.

На Беларусі ў XVI—XVIII стагоддзях было арганізавана шмат друкарняў у Магілёве, Гомелі, Міры, Сурасі, Заслаўі і іншых мясцінах.

Найбольш выдатнай з ліку беларускіх друкарняў была Магілёўская, якая разгарнула шырокую дзейнасць па выданню кніг.

Цікава тое, што праца па выданню кніг была нагэтулькі шырокай, што прывяла да ўзнікнення Магілёўскай школы гравіораў, дзе працавалі некалькі выдатных майстроў, у тым ліку і Васіль Апанас і Максім Вошчанкі, Федар Англіцкі і другія.

У Гомельскім тэатры ў Магілёве

У Магілёў прыбыў калектыў Гомельскага асобнага драматычнага тэатра. Да яго прысуду падрыхтаваны тэатральнае памяшканне. У бліжэйшы час тэатр пакажа свае першыя спектаклі.

Найбольш выдатнай з ліку беларускіх друкарняў была Магілёўская, якая разгарнула шырокую дзейнасць па выданню кніг.

Цікава тое, што праца па выданню кніг была нагэтулькі шырокай, што прывяла да ўзнікнення Магілёўскай школы гравіораў, дзе працавалі некалькі выдатных майстроў, у тым ліку і Васіль Апанас і Максім Вошчанкі, Федар Англіцкі і другія.

Спектакль «Палешукі» ў Беларускай Дзяржаўнай тэатры імя Янкі Купалы. На вымку: Народны артыст БССР Г. Грыгоніч у ролі Трафіма і Р. Мірончык у ролі Ігнаткі.

На Усеазаюзную мастацкую выстаўку «Пэраліга»

Днямі адбылося пасяджэнне Усеазаюзнага выставачнага камітэта пад старшынствам сакратара ЦК КП(б) П. С. Гарбунова. У адборы твораў прынялі ўдзел т. т. З. Сяргеява — нам. начальніка Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР, В. Нікіфарав — прадстаўнік Камітэта па справах мастацтва пры СНК СССР, Я. Зайцаў — адказны сакратар выставачнага камітэта, П. Гаўрыленка — начальнік аддзела выяўленчага мастацтва Упраўлення па справах мастацтва пры СНК БССР, І. Ахрэмчык — старшыня Саюза Савецкіх мастакоў БССР і члены выставачнага камітэта, беларускія мастакі і скульптары — В. Куларэвіч, З. Азгур, А. Бембеля, В. Волкаў.

Выставачны камітэт БССР прызначыў пасля на Усеазаюзную мастацкую выстаўку «Пэраліга» 58 работ жывапісу, 42 — графікі і 7 — скульптуры.

Беларуская мініятура і гравюра

Яшчэ да з'яўлення друкарства на Беларусі было шмат кніг, як перакладзых з грэцкай мовы і лацінаславянскай на рускую і беларускую, гэтак і арыгінальных, напісаных вучонымі і культурнымі дзеячамі таго часу, напрыклад, Кірылам Тураўскім, Ефрасініяй Полацкай, Кліментам Смаліцічам і Абрааміем.

Кнігі ў той час пісаліся ад рукі і большасць з іх упрыгожваліся застаўкамі і мініятурамі (малюні невялікага фармата), дзе даваліся падзеі святога пісання альбо рускай і беларускай гісторыі. Такім чынам, мініятура таго часу з'яўлялася непарэзайнай часткай сучаснай кніжнай ілюстрацыі.